

Людмила Бабенко

III МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ “ДЕРЖАВА І ЦЕРКВА В УКРАЇНІ ЗА РАДЯНСЬКОЇ ДОБИ”

15–16 червня 2009 року в Полтавському державному педагогічному університеті працювала III Міжнародна наукова конференція “Релігія і церква в Україні за радянської доби”. Її співорганізаторами спільно з університетом виступили Міністерство освіти і науки України, Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Українська асоціація релігієзнавців. Відкриваючи наукову конференцію, ректор Полтавського педуніверситету, доктор філологічних наук, професор М. І. Степаненко звернувся з вітальним словом до учасників і гостей зібрання й наголосив на важливості суспільного порозуміння через міжконфесійну толерантність і повагу. Цій меті підпорядковані й наукові дослідження в галузі історії релігії.

У роботі конференції взяли участь 82 учасники, які представляли Угорщину, Німеччину, Російську Федерацію, Іспанію, а також вітчизняні науковці з Києва, Львова, Запоріжжя, Донецька, Чернівців, Ніжина, Вінниці, Одеси, Луцька, Рівного, Кам'янець-Подільського, Миколаєва. Найпотужнішим складом були представлені науковці полтавських вишів. Керував роботою пленарного засідання доктор історичних наук, дійсний член АПН України В. О. Пашенко.

Спектр наукової тематики III конференції значно розширився. Вчені у своїх доповідях і виступах торкалися не лише подій та явищ історії релігії і церкви в умовах радянської влади, але й аналізували їх через призму філософського осмислення ролі релігії в суспільстві, формуванні його ціннісних засад, органічного зв'язку із сучасністю. Актуалізація цього аспекту зумовила виділення нової окремої секції в роботі конференції “Філософські, правові, психолого-педагогічні та культурологічні аспекти розвитку релігії і церкви в Україні”.

Пленарне засідання відкрив доктор філософських наук, керівник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди А. М. Колодний доповіддю “Свобода совісті в Україні комуністичних років і років незалежності: порівняльний аналіз”. Доповідач зупинився на проблемі подвійних стандартів політики радянської держави в галузі релігійного життя та його еволюції у 1990-х рр. Академічною ґрунтовністю відзначалася доповідь доктора філософських наук П. А. Яроцького (м. Київ). Він виділив головні періоди боротьби радянської влади з релігією і церквою, виокремив чинники, які зумовлювали її особливості в Україні. Жвавий інтерес аудиторії викликала доповідь “РПЦ як інструмент політики комуністичного режиму Радянського Союзу” кандидата філософських наук, завідувача відділу гуманітарної політики Національного інституту стратегічних досліджень С. І. Здіорука (м. Київ). Оперуючи цікавими маловідомими фактами, доповідач розкрив сутність прихованих державних важелів маніпулювання частиною православного духовенства, порушив питання його моральної чистоти.

Складною проблемою порозуміння між державою і поліконфесійним середовищем в Україні переймалася кандидат історичних наук, завідувач відділу Інституту релігієзнавства Львівського музею історії релігії О. С. Киричук. Вона покликала на історичний досвід країн Західної Європи, які виробили конкордатну модель відносин з Ватиканом як форму компромісу. Не абсолютизуючи та не ідеалізуючи її, доповідачка наголосила на необхідності пошуку шляхів гармонізації відносин церкви і держави в сучасній Україні. З багатьма виголошеними теми корелювалася доповідь доктора історичних наук П. А. Кравченка “Релігійний чинник у сучасному державотворенні України” (м. Полтава).

Великий інтерес наукової громадськості Полтави, органів державної влади, засобів масової інформації викликало проведення в рамках наукової конференції “Дня релігійної свободи”. Організаційний комітет конференції запросив до участі в ньому керівників і представників діючих у Полтаві й Полтавській області релігійних громад. За “круглим столом” відбувалася зацікавлена розмова навколо питань вироблення нового державного законодавства з питань релігії, міжконфесійного порозуміння, небезпеки політизації церкви, її участі в благодійній діяльності тощо. Чимало запитань виникло в присутніх представників чотирнадцяти конфесійних громад до начальника відділу в справах релігій і національностей Полтавської обласної державної адміністрації В. В. Сошина. Схвально оцінили розпочатий діалог церкви, науки і влади Єпископ Полтавський і Кременчуцький Федір (Українська православна церква Київського патріархату), генеральний секретар Української Асоціації релігійної свободи П. О. Гануліч (м. Київ), Вікарій Дієго Сайес Мартін (Іспанія, Парафія Воздвиження Хреста Господнього м. Полтави – римсько-католицька церква), єпископ П. Лаптев (Об’єднання церков “Світло життя християн євангельської віри” в Полтавській області), Імам м. Полтави і Полтавської області Мамед Мурадов (Духовне управління мусульман України) та інші.

У ході роботи конференції відбулося засідання чотирьох секцій: “Православ’я і

греко-католицизм в Україні у ХХ столітті”, “Протестантські та юдейські конфесії в Україні”, “Джерела, методологія, історіографія історії релігії та державно-церковних відносин в Україні в ХХ столітті”, “Філософські, правові, психолого-педагогічні та культурологічні аспекти розвитку релігії і церкви в Україні”. Слід відзначити змістовність, проблемність виголошених доповідей, кожна з яких викликала жваве обговорення і тривалі дискусії. З цікавістю були вислухані виступи зарубіжних учасників конференції: доктора географічних наук, члена Асоціації українців Угорщини Тібора Поповича (м. Будапешт, Угорщина), доктора історичних наук, президента Німецько-українського наукового об’єднання Дарини Тетерин-Блохин (м. Мюнхен, Німеччина), доктора історичних наук, професора Орловського державного університету Тамари Гелли (м. Орел, Російська Федерація).

16 жовтня відбулося заключне засідання та підведення підсумків конференції. У заключному слові академік В. О. Пащенко акцентував увагу на зростанні інтересу до проблем історії релігії серед молодих науковців, зародженні нових напрямів досліджень, появі цікавих публікацій, які актуалізують перспективу продовження наукового і суспільного діалогу навколо гармонізації державно-церковних відносин. За матеріалами доповідей і повідомлень учасників конференції буде видрукований збірник статей.

ПРЕЗЕНТУЄМО НОВЕ ВИДАННЯ

Смирнов Андрій. Мстислав (Скрипник): громадсько-політичний і церковний діяч, 1930–1944: Монографія / Передмова Є. Сверстюка. – 2-е вид., доповнене. – К.: Смолоскип, 2009. – 326 с.

У монографії представлено результати комплексного дослідження громадсько-політичної та церковної діяльності Мстислава (Степана Скрипника) впродовж 1930–1944 рр. На великому джерельному матеріалі, частина якого вперше введена до наукового обігу, аналізуються формування суспільних поглядів, парламентська, партійна, культурно-освітня діяльність С. Скрипника в міжвоєнний період. Простежується його роль у функціонуванні видавництва й газети “Волинь”. Детально досліджується участь у національно-церковному русі за українізацію Православної церкви в Польщі, процеси інституалізації УАПЦ формації 1942 р.

Для науковців, викладачів, студентів, усіх, хто цікавиться релігієзнавчою проблематикою.